

Bir 30 Ağustos Zafer Bayramı Öncesi "Toplumsal Cinsiyet Dengesi ve Kadın" Kavramlarının Düşündürdükleri

Prof. Dr. Yurdanur Tulunay
ODTÜ Havacılık ve Uzay Mühendisliği Bölümü, Ankara
Türkiye Uzay Ajansı Yönetim Kurulu Üyesi, Ankara

Fotoğraf: Atilla Oral Özel Arşivi (Haydarpaşa Garı, 1930)

Bu yıl da, Ağustos ayı heyecan ve kıvanç duygularımı yaşıyor doğal olarak. Doksan sekiz yıl önce, 26 Ağustos 1922 de Türk orduları, ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk komutasında taarruza geçmiş ve başkomutan Atatürk'ün olağanüstü **(iki kere üst üste inanılmaz dememek için burada "özenli" veya "olaganüstü" filan denilebilir mi?** strateji ve taktikleri, ordumuzun özverisiyle kazanılan mucize savaş sonucunda Türk ulusu bağımsızlığına kavuşmuş ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur.

Yaşamımda ve faaliyetlerimde, Ata'mızın,

"Hayatta En hakiki Mürşit İlimdir!" (Yaşamda En Gerçek Yol Gösterici Bilimdir!)"

ve

"İstikbal Göklerdedir!" (Gelecek Göklerdedir!)"

saptamalarını hep akılda tutarım.

Ayrıca, düşüncelerini hep benimsediğim Nobel ödüllü fizik bilim insanı olan Richard P. Feynman'dan da birkaç alıntı yapmak isterim.

Feynman, "Bilimin Değeri"¹ adlı yazısında, bilimin, bilimsel araştırmanın anlamını irdelerken deniz kıyısında tek başına(?) (yalnızdan sanki sadece gibi algılanıyor, onun için bu sözü önerdim, başka türlü de söylenebilir elbette)düşünürken, düşüncelerini,

"...Her taşın altından düşünemediğim başka bilinmeyenler çıkmakta ve bu daha da ilginç, daha da güzel soruları, serüvenleri başlatmakta ve süreç sürmektedir. Ben, atomların evreni, Evren'de bir atom"

gibi şiirsel bir düz yazı biçiminde özetlerken; "Keşfetmenin Keyfi"² adlı eserinde ise,

"...bilimsel çabayla topluma aktarılacak değerler önemlidir ve bilim insanların toplum karşısında ahlak değerlerine dönük sorumlulukları vardır."

tanımını yapmaktadır; Honolulu'da gezdiği bir Budist tapınağının kapısında yazılı olan,

"İnsana verilen anahtar cennetin kapısını açar. Ancak, bu anahtar cehennemin kapısını da açar..."

özdeyişini kaynak göstererek, bilimin "iyilik" ve "kötülük" için kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, bir düş gücü gibi algılansa da, Feynman için "anahtar" bilimdir.

Diğer taraftan, 1923 te kurulan Cumhuriyetin anayasasının maddeleri arasında yer alan "kadın-erkek" eşitliğinin güvenlik ve esenlik ortamında büyüdüm. Yurttaşlık Bilgisi derslerimizde de eşitlik ilkesi, özgür bir ortam içinde, gerçekten içimize sindirilmeğe çalışıldı. Bu eşitliğin getirdiği özgürlük içinde büyüdüm ben de...

Ne yazık ki, günümüzde 2020 yılının Ağustos'u sonunda, öldürülen kadın sayısının ne olacağı endişesi içindeyim. Anımsarsanız, basında yer alan haberlere göre 2019 yılında 474 kadın öldürülmüştü³. Buna buna göre, kadın cinayeti aylık ortalama sayısı, yaklaşık olarak 40 olmaktadır ve bu cinayetler önlenemediğine göre, bu endişemde, üzülenek kendimi haklı görüyorum.

Ancak diğer taraftan son yıllarda, hava ve uzay alanlarında kadın ve erkeğe fırsat eşitliği sağlanarak toplumsal cinsiyet dengesi geliştirme programlarının daha sık duyulmaya başladığı da bir gerçektir. Bu bağlamda, kadınların, özellikle Türkiye'de onurlandırıldıkları ve umut veren örnekler de vardır; bu umut verebilir düşüncemi Anıtkabir Dergisi ortamında paylaşmak istedim.

Bizim için, Ata'mızın,

"Bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleriyle beraber yürümezse ilerlemesi ve medenileşmesine bilimsel olarak imkân yoktur."⁴

sözü insanlığın ulaşması gereken toplumsal cinsiyet dengesi hedefi olmuştur. İşte bu noktada, aynı saptamanın etkisinde gelişen ve bir Türk kadını olarak onur duyduğum bir örneği ve gelişimindeki bir sonucu anmak istiyorum.

Havacılıkta onlarca yıllık mesleki faaliyetlerini, toplumsal cinsiyet dengesini de geliştirmeye özen gösteren ve alanda çalışmaları küresel ölçekte ödüllere layık

¹ Richard P. Feynman; *"The Value of Science"*. www.faculty.umassd.edu/j.wang/feynman.pdf

² Richard P. Feynman; *"The Pleasure of Finding Things Out"*. Perseus Books Group (USA), 1999 ; ya da "Basic Books, unknown edition, (April 2015)

³ Sözcü Gazetesi; Sayı: 4571, 1 Ocak 2020.

⁴ Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı; *"Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri - Konya'da Kadınlar ile Konuşma"*; Hâkimiyeti Milliye, 29 Mart 1923.

bulunarak sürdüren Uçak Y. Mühendisi Can Erel'in "*Bu Coğrafyada Havacı Kadın Olmak*" başlıklı özel söyleşi serisinde, "*İlk Türk Yer'e Yakın Uzay Profesörü Kadın Olmak!*"⁵ belirlemesi ve başlığı ile 2017 yılında benimle gerçekleştirdiği söyleşi o umudun artmaya başladığının göstergesi olmuştur.

Takip eden yıllarda bir diğer gelişme ise, yüce kurtarıcımız ve kurucumuzun yine o veciz sözü ışığında, ulusal havacılığımızı düzenleyen Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün (SHGM) ulusal havacılığımızda kadına ve erkeğe eşit fırsat verilerek endüstrideki toplumsal cinsiyet dengesini sistematiğine dayalı olarak geliştirebilmek için, bu amacı paylaşan sektör temsilcileri ile birlikte yapılandığı "*Sivil Havacılıkta Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme Talimatı*"⁶ kapsamında ele almaya başlamasıdır.

Bu düzenleme kapsamında, havacılıkta kadına ve erkeğe fırsat eşitliği sağlanarak toplumsal cinsiyet dengesini geliştirmek için ülke genelinde farkındalığı artırma usullerinden biri olarak yaşama geçirilen "*İlk Havacı Kadın Sicili Sertifikası*" uygulamasının ilkinin verildiği kimse olmak şansına da sahip oldum; SHGM tarafından 14 Ekim 2019 da düzenlenen bir törenle bu sicil belgemi almaktan büyük onur duydum.

"İlk Havacı Kadın Sicili" Belge Takdim Töreni @TeknoparkAnkara
"Registered First Aviatrice" Certificate Presentation Ceremony 14.10.2019

Havacılıkta toplumsal cinsiyet geliştirme faaliyetlerinin ayrıntıları ile gelişimini ve genel değerlendirilmesini sevgili Can Erel'in Mart 2020 içinde Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği'nin UTİKAD dergisinde yayınlanan söyleşisinde⁷ bulabilirsiniz...

Yüce önderin saptamalarının altını bir kez daha çizerek, kadına yönelik yaşanan yüz kızartıcı şiddetin kısa zamanda son bulmasını, "Yer'e Yakın Uzay" alanında umudumu artıran gelişmelerin ülkede yaşamın tüm katmanlarında örnek alınmasını ve genç kadınlarımızın tüm alanlarda öğretim programlarına yönelerek kendilerini bekleyen dinamik ve parlak geleceğe yönelebilmesini diliyorum.

⁵ CAN'CA Söyleşi: "*İlk Türk Yer'e Yakın Uzay Profesörü Kadın Olmak!*"; Mart 2017.

⁶ SHGM; "*Sivil Havacılıkta Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme Talimatı*"; Ankara, 2018.

⁷ UTİKAD Dergisi; "*Can Erel Söyleşisi: Toplumsal Cinsiyet Dengesi Geliştirme; Yapısı, İçeriği Ve Sistematiği İle Dünyada Bir İlk*"; Mart 2020.

Anma

*Anıtkabir Dergisi'ne içinde "uzay" öğesi de olan bir yazı hazırlamamız için, eşim ve beni özendiren, Anıtkabir Dergisi Yayın Kurulu Üyesi Sevgili Dost Sayın **Prof. Dr. Seçil Karal Akgün'e**; yazının içerik ve biçimine önemli katkı sağlayan **Uçak Y. Mühendisi Sayın Can Erel'e**; yazının hazırlanmasında danışmanlık yapan **Prof. Dr. Sayın Ersin Tulunay'a** ve I/Net ortamında teknik yardımda bulunan Havacılık ve Uzay Y. Mühendisi Sayın **Navid Ronaghi'ye**, özellikle teşekkür ederim.*

Yurdanur Tulunay